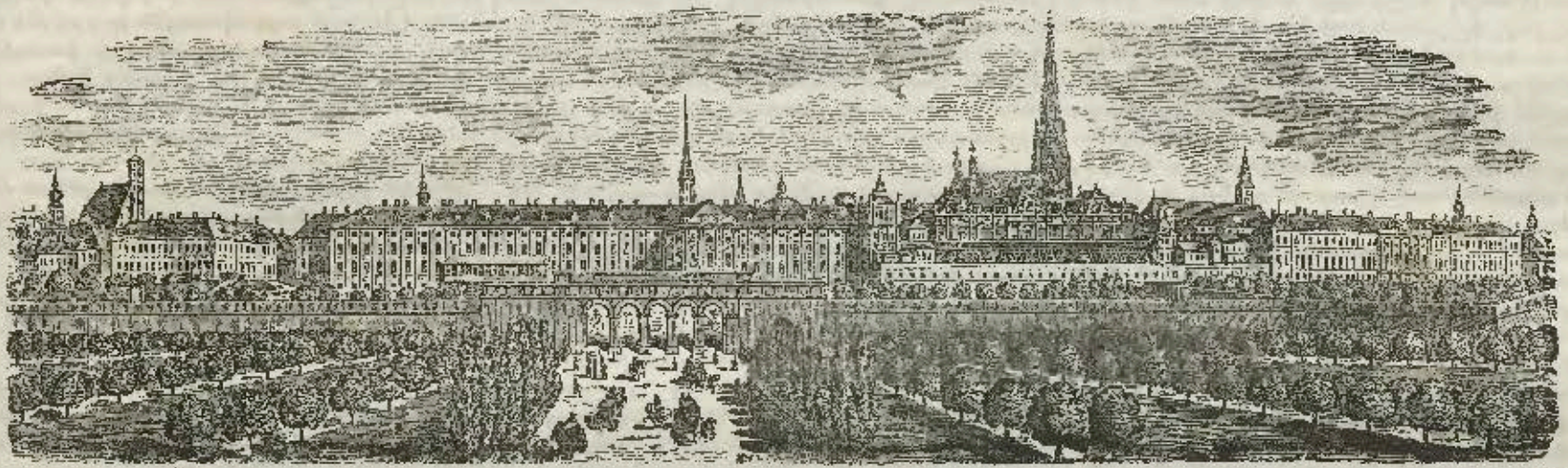

Գարսիմիան Լուրեր

Թ.Ի. 24

13 (1) ՅՈՒՆԻՍԻ

1853

ԻՌԱՆԻԱՆԻԱՆԻՅԱՆ

ԵՆՈՑԻՆ. Իրանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

ԿԵՆՏՐՈՆ. Երևանի կենտրոնը Կենտրոնական քաղաքն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

ԿԵՆՏՐՈՆ. Երևանի կենտրոնը Կենտրոնական քաղաքն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

ԿԵՆՏՐՈՆ. Երևանի կենտրոնը Կենտրոնական քաղաքն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

ԼՈՒՍՏՐԻԱ

ԼՈՒՍՏՐԻԱ. Լուստրիան Երևանի մեծագույն քաղաքն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

ԼՈՒՍՏՐԻԱ. Լուստրիան Երևանի մեծագույն քաղաքն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

ԼՈՒՍՏՐԻԱ. Լուստրիան Երևանի մեծագույն քաղաքն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

ԳՆԱՆՆԵՐ

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

Երևանի մեծագույն քաղաքը Երևանն է, որը գտնվում է Կասպիական ծովի ափին։

ողջութեան զգուշարարներու համար եղած դաշնադրութիւնը կը հրատարակէ:

Ա Ն Գ Ղ Ի Ա

ՃԵՆՈՒՄԻ քաղաքագետի գործը՝ Մայիսի 31ին առաւելու ժամը 7ին փարիզէն ելելով՝ Բուենոս Այրես հասաւ Լիմայ, Սարգիսիայի Լոնտոն կեցող զեւպան Լիմայի մարդկային հետ, որն որ նոյն գործը ղեկավարելու դաշն էր: Նոյն օրը գործը յիշուի ղեկավարին հետ թագուհւոյն տեսութեան գնաց: Կետրին ետքը Պարիսիէ հեռի պալատին մէջ թագուհին ճաշ տուաւ, ուր հրաւիրուած էր ճենովայի գործը: Ճաշէն յետոյ ալ Ալպէրգ իշխանն իրեն պայքարութեան դաշն էր:

— Սարգիսի Լիմայի Մայիսի 26ին հետեւեալ լուրը կը գրէ: Արքիէ կիրակի օրը մայրաքաղաքին ու արուարձաններուն ամեն հոգեւորական եկեղեցիներէն եւ մատուռներէն մէջ Վերամիտարի Ուայրմէն կարդիմունի կողմէն յայտարար մը կարդացուցաւ, որով նոյն գաւառին մէջ նոր եկեղեցիաց եւ մատուռաց շինութեան համար կը կարգադրէ որ գրամմատուր ըլլայ, որն որ իւր ալ կատարուեցաւ: Նոյն յայտարարին մէջ կը ծանուցանէ թէ հիմա կաթողիկէ պաշտամունց համար սահմանուած շինութիւնը սկսուած են եւ ամեն կողմէն իրեն կաշառեն, որ ուրիշ շինուածներ ալ կատարուեն:

— Լիմայ, Մայիսի 28: Գաւառը շարունակուի մէջ մայրաքաղաքէն ունի շատ հեռու Չոլիպի դաշտերուն մէջ 10,000 անդիւիական զօրք պիտի ժողովուի ու ժողովուրդը դիմադրական հանդէս մը պիտի տեսնէ: Եւ նորոգող բանը առիթ կու տայ հրապարակական թերթերուն ասանկ պատերազմական բան տակի մը ալ իր վարձանին վրայ մանրամասն տարադրութիւններ ընելու: Գաւառի մէջ, այսօր կը լսեն թէ Վա բանակներն իրեն պատերազմի մը պործողութեան մէջ պիտի մտնեն, մասնաւոր գեւանի մը վրայ իրենց դիրքը պիտի բռնեն, զօրաց պէտք եղած ամեն բաներն իրենց հետ պիտի առնեն, վրաններու մէջ պիտի բնակին ու պատերազմի մը շուրջն մէջ հանդիպած ամեն պարագաները պիտի ձեռնարկեն: Աս զօրաց բանակին կամ ճամբարին մէջ պատերազմական գիտութեան քանի մը գործողութիւններ ալ պիտի ըլլան: Պաշարութեան պիտի ձեռնարկեն, կեղծաւ պատերազմներ ու զինքնական յարձակումներ պիտի ըլլան, նախագահները պիտի ձգուին ու իրեն վրայէն բանակին անընկալ անցքեր պիտի շինուին: Բանակապետը մէջ ամեն կարգի զօրք ալ պիտի ուղարկէ: Աս յատուկագիրք միշտ զուարճութեան համար մտածուած լինէ, հապա ասոր զլսաւոր, մանաւանդ թէ բուն մէջ հատիկ վախճանն է գործական փորձով մեր պաշտպանութեան միջոցներուն պէտք եղած գործունէութիւնն ալ: Ասիկա չնայած Լիմայի մէջ է գործական գիտամար: Երեք Անգլիայի մէջ թուով խիստ նաւալ պատերազմական զօրութիւնն ունի: Աս շատ պատճառ կայ որ պատերազմական զօրութիւնը գործունէութիւնը ընելու: Ենթ համար զօրքը հարկաւ պէտք է որ փորձի միաբան գործելու, մեծ յաղթանակներ շարժելու եւ պատերազմի մէջ գանազան գէներալ պատկանած գործունէութեան փորձելու: Աս կողմերը ճակատի կողմաւորութեան մէջ ու սովորական մեծ փորձի իւրեւ իւրեւ նոյն բուն տեղ ուրիշ գնդեր պիտի գան, միջեւ որ Անգլիայի մէջ գտնուած զօրաց զինաւոր մասն առ պատերազմի փորձութիւնէն անցնի: Եւ իմ արուարձանի մէջ բերու ձիերու հոգը, որ 1500—2000 շտապ պիտի ըլլան ճամբարին մէջ: Զրհոր բանակաւ աստեւ ալ փառաբանութիւններ հանդիպեցուն, որոնք փորձառութեամբ կրնան վերնալ: Անգլիայի զօրքը խիստ անվարժ է՝ նաեւ վրան կանգնելու մէջ: Անգլիա 1798ին վեր ասանկ բանակ մը տեսած է:

— Վերամիտարի Ուայրմէն կարդիմալը Մայիսի 31ին Լուդովիկոս Գիլիպպոյի անդրանիկ տղան երկու օրուայր (Փարիսի կռիւնն ու Լաթիմի դրոյն) առաջնոյն գործը՝ ու երկրորդին առաջին տղան հաղորդութիւն տուաւ, նոյն ամիսին համեմատ ճամբով խոսելով: Հանգիստի եղած ասանկ որպիսի որ աս ասանկ կանաւի ալ էր նէ, մատուռը ստանիկ ընելու էր: Անգլիայի մէջ կեցող Վաղիայի ու քաղաքի թագաւորին ընտանեաց զօրք անձինքը, Անգլիայի շատ մեծամեծ ամուսնականներ ու Օրլէանի տան հաւատարիմ եղող հին բարեկամներու մեծ թաղանթին մը նոյն համադրութեան ներկայ էին: Կետրին ետքը նոյն մատուռն մէջ նորէն հանդիսութիւն եղաւ, ուր Լաթիմի գաւառ իր միառութեան ուսուցիչը գարձիկը նորոգեց: Եւ հեղ ալ Օրլէանի տան շատ բարեկամներ ներկայ էին: Ուայրմէն կարդիմալն իր բոլոր կողմովն երկեցաւ, հան էր նաեւ Մեքսիկայի քահանայապետական նախարար, որն որ Անգլիայէն անցնելով Մեքսիկայ կ'երթայ:

Ս Ա Ր Դ Ի Ն Ի Ա

ՊԻՆԵՐԱ, Յունիսի 2: Կաշառք Բիւնոս Այրեսի ղեկը թագաւորական հրապարակ մը կը հրատարակէ, որով 400,000 ֆրանկի փոխ տուակ կ'առնուի նոյն երկրոր բնակալ քաղաքացիաց համար, որոնց ինչքը Լուդովիկոսի մէջ պատմութիւնը:

— Վոյն իսպիլը կը գրէ թէ Մայիսի 29ին ու 30ին մէջ Բիւնոս Այրեսի սաստիկ ձիւն ինչու, որն որ է թէ միայն լեռները, այլ նաեւ ծովափերէն անկողնը ծածկեց ու լճակներուն եւ այգիներուն մեծ քանակ տուաւ: Կերեւայ թէ նաեւ ցորենը տեսակ մը հիւսնութիւնն տուած ըլլայ:

— Լիմայ, Մայիսի 25ին յոգեւած մը հրատարակելով՝ կը ցուցնէ թէ Լուստրիա եւ Պարգիմիտ նոյն 1834ին Ապրիլի մէջ երկու կողմէն ընկալեալ որոշման եւ վերջէն 1834ին Գուաիթի ինչ ալ կատարեալ դաշնադրութեան իրենց մէջ հաստատուած են, որ երկուքն ալ իրարաւ յանցաւոր հարստութիւնը գեւորանի ձեռքով ապաւնտ տան իրարաւ յանձնին, թէ դաշնաց աս յայտնի պարագայութիւնը պէտք է պահել եւ թէ Պարգիմիտ հիմա բոլորովն ուրիշ ճամբայ բռնելով՝ Աւստրիայի յանցաւոր հարստութիւնը չհյանձնելու ամենեւին եւ զանազանութիւններ կ'ընէ, թէ քաղաքական յանցաւորները ձեռք տարու պարտք չունին, միայն Աւստրիայի պատճառով օրինաց դէմ գործողները յանձնուի: Կը պարտաւորի եւայն, եւ թէ կ'աւտ Լուստրիա պիտի ապանող, յաճախող եւ ուրիշ պայտիս յանցաւորներ ալ ինչպէս, տակաւ անոնց վրայ ու քաղաքական յանցանքի դոյն տալով՝ չյանձնեց Պարգիմիտի կառավարութիւնը:

Բ Ե Ղ Գ Ի Ա

ՊԻՆԵՐԱ, Բուենոսի 1: Այսօր երկու սենեակն ալ շքեղութեամբ դարպասը դաշնին, որպէս զի թագաւորին իրենց շնորհաւորութիւններն ընեն: Թագաւորն իր ուղեղն ու աղջկան եւ պաշտօնէնց հետ մեկտեղ նախ ծերակուտի անդամներն ընդունեցաւ ու ետքը պատգամաւորները: Պատգամաւորներուն դահլիշն առ խոսակցութիւնն ըրաւ:

«Նա երկրորդ անգամն է որ տարւոյ մէջ առիթ ունեցանք ձեր Վեհափառութեան անձեւը դաւա: Ասիկա երեւելի դէպք մըն է: Այս ճամբորդութեան հետեւութիւնէն, որն որ ցուցայ թէ միշտ յարգ ունիք թագաւորաց ու ժողովուրդի մէջ հեղաշուկաւոր ընտանեաց իշխանաւոր մը կատարեալ զբաղմը: Աս գործքն ալ ձեր խնամաւորութեան նշան մըն է: Իրեւ հայր եւ իրեւ թագաւոր ասիկց ասելի գործք չէք կրնար ընել: Պատգամաւորներն իրեն որոշուած ամենայն հետ իրանկութիւն կը դնեն, որուն ինքն ալ արժանի է: Երկրին իր կողմէն ուրիշ ընելու բան չունի, բայց եթէ պայտիս ընտրութեան մը համար ուրախանալ եւ ապրիմութեան հաստատութիւնը տեսնել: Ձեր Վեհափառութեան ճամբորդութիւնէն պատճառ, ասանկ ընդունած միտքներն ու սիրտը ընտրութիւնները կը յայտնեն որ աս կային նշանները հիմնական սկսան, ասոր համար բանին կատարելուն կը սպասուի եւ արդէն հիմնականներ կը սիրուի: Պարագանքի արագաց գրեւոր, առանց վնաս չունենալու: Սիրելի է, որովհետեւ պայտիս մէկ յեղէ մըն է, որն որ մեզի շատ պատճառներով մեծապէս ու պատուական է: ցանկայի է՝ փոքր գէ եւ կրիս ապահովութեան պատանդն է: անձկոյն է՝ որովհետեւ տեղութեան երջանկութեան ուրիշ ու ապահովացուցիչ է: ...»

Գահերէցը Պարագանքի դրոյն ալ իր շնորհաւորութիւնն ընելէն ետեւ, թագաւորը շնորհակալ եղաւ անոր պայտիս զրաւմունքը:

— Լուստրիա պատգամաւորաց նախն մէջ ելու միայն պաշտօնէն օրինաց ստուերապիք մ'առաջարկեց, որով Պարագանքի դրոյն ասանկ տարի 500,000 ֆրանք եկամուտը կը խնդրուի եւ մէկ անգամ ալ 200,000 ֆրանք իր ապարանքին կահելուն համար: Արդէն շտապ հաս ըլլաւ ասանկ իրեն 200,000 ֆրանք տրուեցաւ աս պայմանաւ որ երբ որ պատկուելու ըլլայ՝ գաւառի անկողն: Հիմնական, ինչպէս կ'ենթադրուէր, տուութեան ընդունուեցաւ եւ որոշուեցաւ, որ տարի 500,000 ֆրանք տրուի, բայց 50,000 ֆրանքն ալ, որն որ յաւաքացին իր ապարանքի պահպանութեան համար պիտի օգտուէր, նոյն 500,000ին մէջ իմանալով:

Ճ Ե Լ Ո Ւ Ե Տ Ի Ա

ԼՈՍԲԵՐՈՒ Կողմանէ Պեռն կեցող գործակաւորը նոյն մայրաքաղաքէն ելելէն յետոյ՝ իր կառավարութեան կողմէն ծանուցաւոր մը տուաւ դաշնակցութեան մողովոյն դահլիշը, որն որ նոյնպէս Հելուեմիայի կողմանէ Վիեննա կեցող գոր-

ծակաւորին թուով մը գրեց, աւ երկու գրուածները հիմա Հելուեմիայի անուն լուրերը կը հրատարակէ: Աւստրիայի մէջ Աւստրիայի գործակաւորը իր անդամներն Հելուեմիայի դէմ ունեցած արդարունները համառօտաւ մը յիշատակելէն ետեւ՝ կը գրուէ թէ որովհետեւ պաշտօնական ժողովոյն Աւստրիայի արդար արտաւանքները ցրելու համար բերած պատճառներն անբաւական են զինքը գոհ ընելու, եւ միանգամայն Հելուեմիայի ամենեւին չունի տալ ան երաշխաւորութիւնները՝ զորոնք Աւստրիան իր երկիրներուն խաղաղութեան համար հարկաւոր կը տեսնէ: Եւ հիմա հիմա դաշնակցութեան մայրաքաղաքէն ելլէ ու Վիեննա դառնայ: Նախ երկրորդին մէջ պաշտօնական խորհրդոյն պահանջները Վիեննայի գործակաւորին կը դրէ թէ որովհետեւ Աւստրիայի գործակաւորը իր կառավարութեան հրամանն ընդունած է հասկից կրելու, անոր համար մեք այ ձեզի կը պատուիրենք որ կայսերական կառավարութեան հետ պաշտօնական կապաւորութիւնները դադարեցնէք:

Այսօր ըլլալէն ետեւ՝ դաշնակցութեան ժողովոյն ամեն գաւառական կառավարութեանց հրաման տաւ, որ իրենց զօրքերը կարգի դնեն, սրմաւոր լծուին մէջ եղած պակասը լցնեն եւ անոնց ամեն պիտի չորան: Ասիկա խնդրան անանկ կ'երեւար որ Հելուեմիան որոշած ըլլայ նաեւ պատերազմաւ ալ Աւստրիայի պահանջմանց դէմ դնելու: Բայց հիմա Գահերէցը չէր կրնար թէ դաշնակցութեան կողմէն Վիեննա ծանուցաւոր մ'ենկած է, որուն նպատակն է պաշտած պետական հարցը, որպէս թէ նոյն նոյնն ուրիշ: Եւ ծանուցաւորը, կ'ընէ յիշեալ օրագիրը, պէտք է որ Աւստրիայի պահանջմանց զինանքը կողմ ըլլայ, որովհետեւ կայսերական կառավարութիւնն արդէն յայտնած էր որ ան միտքէն չի կրնար իր թաւ պահանջումները չիտարարելու: Ըլլան, իսկ հիմա կը պայտիս որ քիչ մը ետքը աւստրիական գործակաւորին իր պաշտօնին տեղը պիտի դառնայ: Եթէ աս անոյց է նէ գուցէ Հելուեմիայի զինանքն շատ օգնած ըլլայ Կարպիսի կայսեր բռնած ընթացքը, որն որ իր Պեռն կեցող դեսպանին ձեռքը յայտնեց թէ բոլորովն համաձայն է Աւստրիայի պահանջմանց:

Յ Ո Ւ Ն Ա Ս Ա Ն

ԼՈՒՐԱ, Մայիսի 27: Արդհետեւ հոս հոռուականաց եկեղեցի յիմնադրութիւնը միշտ խնդրուած էր, եւ կը զրուցուէր միանգամայն որ Բուենոս ասանկ պաշտօնէնց Սիւրայի Կերապատի Արքեպիսկոպիտոսն ու բանի մէջ խառնուելու անկաւոր (Compelent) ծանուցաւ չին ուղած, ինքն ալ թագաւորին յարգաւորեալ արքեպիսկոպիտոսն:

«Ձեր վեհափառութեան հոռուական հպատակներուն մեծ մասին հովիւն ըլլալով, հանապազօր ձեռքներու Բարձրեցուն կը տարածեմ եւ կը խնդրեմ որ ինծի շնորհք տայ, իմ սուրբ պարտքերն մէկը կատարելու, այս ինքն խաղաղ ու օրինակով իմ հոգեւոր սրկիս 24-րդ հնարաններու ու զԵր փորելու յորդորել: Կ'աղաչեմ հիմա օգնելու ինծի: Ասոր փայ թագաւորական որոշ հրաման մ'ենաւ, որ Գեր, Արքեպիսկոպիտոսն թէ միայն Արքայ կողմէն հապա լուրք պիտի կողմանկ երկրորդու չունեցող տեղիւնն ու եկեղեցիներուն երկրակալու ծանուցուի: Աս պաշտօնական որոշմանէ ետքը՝ հիմնապարտութեան հանգիստ կատարուեցաւ, որուն նաեւ Բուենոս ասանկ կրնի պաշտօնական հրապարակով եկաւ, բայց ասոր համար յարգաւոր մէկ մասը զինքը կը մեղադրեն: Սիւրայի շտապարեալ լճակները վերադառնալով գէշ խոսքներուն դէմ զինելով՝ 1830 տարւոյն երեք պաշտպան տեղութեանց մէջ դրուած պայմանները յաւաք կը ընելն, որոնցմէ յայտնի կ'երեւայ որ հոռուական կրնի պաշտօնը չէ թէ միայն 1834ին արուած սահմանադրութեամբ խոյ տուեալ է, այլ անոր իրաւունքները դաշնակցութեան հաստատուած են եւ ան երեք պաշտպան տեղութիւններն երաշխաւոր կեցած են:

Ճ Ե Ն Ա Ս Ա Ն

ԼԻՐՈՊՈՒՆ Ծովական տեղութիւններն որոշեցին որ չենտուտանի տիրող ցեղին իրենց հան եղած նաւերովն օգնեն: Մարտի 16ին Զանկայի կառավարը Նախքինէն լուր տուէրն ետեւ, ստար հիւստատաց աղաչելու: Եւ զանքին աղաչուն, որովհետեւ նոյն քաղաքը Եւրոպացի կողմէն շատ օգնութիւն չընդունելու ըլլայ, անտարակցաւ արդար տարիներուն ձեռքը կ'իյնայ: Նախքինէն արդէն ցամաքէն ու ծովէն ալ պաշարուած էր: Կայսեր կողմէն:

* Աս Կերապատի աստուծոյն բուն Հայագի է Զփու: Զփու հոռուական շտապը եւ իր աստուծոյն մակամունն Գիւնու: Եւ կամ Գիւնու, որն որ Արքեպիսկոպիտոսն է:

մանէ խրկուած նաւատորմին (Flotille, արաբիկ աս- ճաւա) մը շնորհիւ լաւ մ'ընել' ուսագասաները վտար տանելու սահմանափակ, եւ արտահանուող ապրանքներն առանց յարձակմանէ մը վաճառու, եւանդէ- քեանի վաճառել իրեն ու եկան միջառաքալքին ուղիւ երկաթ նւաղին: Այսպիսի նկարագրեալ առանձին նաւատորմի մեծամեծ պաշտօնատէրներն իրենց հին ամբարձուածութիւնը մեղի թողոյցին ու Օտտո- քոթորմէնէն (ինչպէս իրենք կ'անուանեն) օգնու- թիւն խնդրեցին: Հիւպատոսներուն ըրած խորհուրդը ինքիցս չար, միայն աս ստոր. է որ Անգլիոյ իշխան- ձեւէ, Սաւաթաք եւ Լէյք շոգենաւները, Գալ- իպոսից Գաւաթի պատերազմական շոգենաւն ու Ամերիկացոց Սաւաթաք-Լէյք շոգենաւն եւ Ամերի- կացի զորքակառարն որոշեց, որ նոյն նաւով նա- լիսին առջեւ երկաթ նւաղ:

ՄԱՐԵԼԱՐԷ

10 տարեան Մարտին Լիվրիուէն գէտ Ամերիկա- թացոց գաղթականներուն թիւը խիստ շատ էր: Այնչափ ամօնը մէջ 20,888 հոգի ըն- նաւու վրայ ելած' Ամերիկայէն անդին իրենց նոր հայրենիք փն- տելու գտցին: Փետրուարի մէջ 12,993 հոգի գա- յեր էին: Աս գաղթականներն էին իրանապահ, Գեր- ման ու Հոլանտայի, սակայն աճումը պիտաւորաբար պերճան բնակավայրերուն թուոյն մէջ կ'իւրեւոյ:

Այլ ինչից ընտան պատահաւոր եւս այսպիսի նաւը, որ 131 թնդանոթ ունի եւ երկրիս մինչեւ: Տիմուկ եղած սակն նաւերէն մեծ է, գրեթէ չիտեցաւ: Երկուս, այնպէս որ իր տիւրանունը միւրեւաններովն արդէն փորձի համար երկուեւի ընելու սկսաւ: Իր շէնքն ալ այնպէս սիրուն է որ ամէն անտառներուն հաճելի կ'ըլլայ: Աս հոկոյ շոգենաւին ջուր ինքնուրն հանգեան շատ օտարականը ալ ներկայ գտնուեցան, որոնց մէջն էր Ս. Պալաթաք նաւապետը, որն որ Գաղղիացոց նաւերէն անուն մեծահամար, պատ- տախար իսկուն երկրորդ նաւապետն է: Այլ ինչի- զն լաւն աս նաւապետին տունկոյով շինուած է, ինչպէս որ բուն Ամերիկացի զբոսն փութաւորու- թեան պատճառն ալ յարողեն է:

Պրուսիայի Թոմն քաղաքն քովերը լայն տարա- ծովեանք շանթեքար կամ օղաքար (Aërolithes, երկրէն ինկած քարի նման մետաղեայ դանդաղ) գտնուեցաւ: Երկրին մակերեսուածէն Կ մասնաշաղի վար քարայեղ փրկարանուն մետաղով մը լցուած է, որն որ տեղ տեղ շատ հաստ է: Ճիշդ քննու- թիւներէ ետքը ճանաչուեցաւ, որ ասիկայ օղաքար է: Հաւանական կ'ընեւայ, թէ ասոր քարերն ծն- րուիները 20,000 կենդանաւն (շանթաք) փոր չըլլայ: Բայց այսպիսի ահապի մեծութեամբ երկն- քէն սղաքար ինչար միայն հոս չէ: Բարեկարգ հրուանդանին մէջ 24 կարգ ըսուած գետին քով Ալեքսանդր նաւապետն, Լեստրիթ (Ainsworth) նոյնպէս ճամբորդն ալ Հայտատուի մէջ նոյնպիսի տարախիւս մեծութեամբ ինկած սղաքարի հսկայ քանակներ (1-1-1-1-1) գտան: Ամերիկայի Թոմն քաղաքին մեծաքանակ շանթեքարը պայտէ կառուցու- թիւն մ'ունենայ այն գէպին հետ, որն որ Սե- րատիան Միւնսթէր իր տիւրանորոգութեան մէջ կը պատմէ, թէ 1572ին, Եւաթիսի Սին իրկուած ինն- րորդ ժաման Թոմն քաղաքը սաստիկ փոխերիկ մըն է փրկելու զարհուրելի գետնաշարժով մը, եւ միան- գամայն 10 ֆուտոնոյ (չորս հոտոնոյ) քարեր տե- ղացեր ու շատ մարդիկ զարկեր միայնցան են:

Հիւսիսային Ամերիկայի շոգենաւաց մեկուն մէջ գեղայի մը ճամբայ ըրած ատեն իր վերաբերեալ շո- գենաւաց կոյորտունի մէջ մոռցաւ, բայց պահա- պաններէն մեկը դիտել տեսիլ, վերաբերեալ տաւ- քով պահեց ու ճամբան ընկնալուն նորէն տեսնու- ձեալ տաւա: Գեղային դարձեալ հարցաւ իր հարցով թէ ինչպէս շատ մը նոյնը բերել տուիր, պահապանը կատակի համար պատասխանեց թէ Հեռագրով: Բայց կ'երեւայ թէ աս կատակը շատ չ'անցնիր, ճշմարտութիւն պիտ'որ ըլլայ, թէ Ամերիկայի ս- րաթերթներուն միաբնական պատմութիւն միայն ընդ- նանց նոյնով' պատգմել մէջ Պր. Ուիլսոնի նոր գիտ մը կամ արդէն լաւ միտին ծանօթ պիտի մը նոր գործածութիւնը գտեր է, որով երկարական հեռագրով արագ լուր իրկելու պէտ նաւ նախն ու պղծիկ ծրար կը խաբէր Օտ-Լէյք-Շոգենաւ կամ մի- նաւաւ: Օտ-Լէյք Շոգենաւ մը բանեկարգութիւն, որուն շատութիւնը կ'ընեն թէ արտաքայ գորգի է: Այի- կոյ պարզ կալման մըն է: Բաւական լայնութեամբ փողակ (դրոս, շաւ) մը երկու քաղաքին մէջ հաս- տատեղէն ետեւ' անոր ներքի կոյ պարտապ միջոցին ճիշդ յարմարող ձող կամ միտը մը կը գնէ, զորն

որ քեր Միւրճակ (Գալաք) կ'անուանէ: Կամակերտու- կամ խրկել ուղուած ուրիշ բաներու ծրարներ նոյն միտովն ետեւի ծայրը կը հաստատէ: Այլ ինչից օրա- հանի մը ձեւով փողակին մէջի օդը կը պարպե- կամ կը բարակցի: Աս վիճակին մէջ գրեթէ հա- տարակ խիտ օդը սաստիկ զորակմամբ նոյն միտը կը հրէ ալ յաւաք կը տանի: Ուիլսոնի իր փոր- ձերուն մէջ գործածեց 30 ոտնաւոր երկայն ա 1 1/2 մոտ տրամագիծ լայն խողովակ մը: Իր փորձերը յաջողեցան: Գալաք կը կարծէ որ ասիկայ մէկ ժա- մա մէջ հազար անգիւական մոնի ճամբայ կ'ընայ տանել, որն որ հասարակ քաղաքի գրեթէ 250 ժամու: ճամբայ է: Կալմանն այնպէս պիտի շինուի, որ զանազան տեղեր կոյորտուններ ըլլալով' ուղակե- լու որ ըլլայ' պիտ'որ կեցուի բուն մը դնելու կամ անուր: Համար թէ մը կ'ընային յաւաք' քիչ մը խողովակին մէջ օդ ապով' անոր շատութիւնը պի- տի շափաւորուի եւ կամայ կամայ գալով պիտ'որ դադարի: Կան անանի հոնձարեղ պատշաճութիւն- ներ եղած են, որ այն սաստիկ շինման ամենեւին փնա մը չտաքի: Աս վախճանի համար արդէն ըն- կերտութիւն մը գրուած է Օտ-Լէյք-Շոգենաւ: Եւ անուր, որն որ նաւաւ արտադրութիւն տաւ ըլլալով' պատգմեց զէպ ի Նոր Երկի աստիկ հեռու- գրի գիծ մը պիտ'որ հաստատէ ալ գործածէ: Ասոր խողովակին արտադրութիւն երկու անգամից պիտ'որ ըլլայ' ամէն մէկ անգիւական մոնի շարք 2000 տոննա ծախք պիտ'որ կ'ըլլայ: Ամէն մէջ 25 մոնիին նոր կազմած մը պիտ'որ ըլլայ: Ծախք մէջ մը աս պատգմաւորութիւնը կամ թողմատարութիւնը պի- տի խաբարի նոյն երկու քաղաքներուն մէջ, եւ կէս ժամու մէջ պիտ'որ համար: Աստիկ փողակ մը դնե- լու համար շիտակ ճամբու հարկաւորութիւն չկայ:

Այլ ինչից անգիւրներէն լաւագիններ կը հաստատեն թէ Հարաւային Ամերիկայի մէջ Ռիոյ Անտառի կող- մերը, Էլիպալայի գիւմարը նոր հարուստ արծաթա- հանք գտնուեր է: Ասիկայ Տիմու Անային արեւե- լեան հիւսիսային գին ինկող ու անկից 60 մոնի չափ հեռու գտնուող լիւրտն մը արեւելի ան կողմն վրայ է: Աս արդի, մետաղը երկրին մակերեսուիին մօտ կը գտնուի: Եւ աստեղծան մէջ շատ բան հանելոյն գացողները, եւ ձեռք բերելն ալ անանի դիւրին է, որ հասարակ կրակի վրայ հարկներով' արծաթը կը դուրս ու կը բաժնուի: Կան սաստիկ տաւա կապար կայ նայ լեռներուն մէջ: Կայ կող- ման քաղաքներուն բնակացը մէջ մեծ շարժում մը կը տեսնուի: Կամակալ Կալ լաւագին կը պատ- մէ, որ Էրուստորի տերութեան Կալպարով նա- հանգէն 7 օրուան ճամբայ հեռու եւ անոր Մանայի ըսուած միտին մէջ Կամայի քով լայնախառ ասե- զաւա մը գտնուեր է, որն որ անհաստատ եւ Գա- իրիւնիւնային ուղի ստի ունի կ'ընէ: Ամերիկայէն 400 հոգի ելեր հոս գաղեր են, բայց կառավարու- թիւնն ալ գործակալներ խաբեր է:

Կրայ քաղաքին մօտ եղած գեղերուն բնակիչնե- ռէն մէկը քովի քանի մը լիտ վառօք ունէր, որն որ լաւ պատահման խոնաւ տեղ մը մնալով' թըրած եւ նոյն վիճակի մէջ անգործածական էր: Գեղացին տակից շրջընդէն, կարմնաւայի հիւրը մը գտաւ, ու բուն վրայ ինքն ալ շատ կ'ուրախանար, այսինքն նոյն ատեն հոց երկու զաւաճ ըլլալով' մոռածն որ հոյերը գուր հանելուն պէն' փառօք տար փառն մէջ դնելով շրջընդէ: Բայց միտիւ մարդը նոյնը գրաւ չգրաւ' իսկայն փառօք բոլորեցով' շատ մեծ փութակը ըստ եւ գործական կերպով գեղացւոյն դաս տուաւ թէ փառն մէջ փառս չըրջընդէ չըլլար:

Հոն փրանկլին կորուսեալ հաշտակար նաւապե- տը փնտաւել տեսնուած ժամանակէն անոր վրայ առ- նաւած տեղեկութիւնները հասար հասար կը արգե- փն: Կատար ասոնց հինգերորդ հասարը հրատարա- կեցաւ, որուն մէջ շատ հետաքրքրական լրեր կան: Կո կարգէ են Մուր (Moore) նաւապետին տեղն անցնող Մեկայր (Maguire) հրամանատարին տե- ղեկութիւնները, որոնք մերթնին Պերինէի ծովա- կիրճը մտնելէն մինչեւ անոր Պաուալի հրաւանգման քով ձմերել կը հասնին: Այլ Զոյիս եւ Օգոստոս ամիսներուն մէջ նաւակներ կը հանէ նոյն հրաւան- գանը լաւ քննելու համար: Զամբուն վրայ հանգի- պեցանք, կ'ընէ, քանի մը Եսիկմայի յեղերու, որոնց կողմին ընտելիւնը շատ նեղութիւն տուաւ մեզի, իսկայն զի ինչ որ իրենց ձեռքը կ'ընար նէ, կը գող- նային, եւ այնպիսի բերկորութեամբ մը, որ շատ ան- գամ մեր ծիծաղը չէինք կրնար բռնել, արգհետեւ ամենեւեկ զուրափար մը լուսնին թէ ասով ուրիշին անիրաւութիւն կ'ընեն: Կրնայ պարզմտութիւնն այն- չափի կը հասնէր, որ անարարութեամբ մը իրենց ձեռքը պաշտօնականներուն եւ նաւապետներուն վրա-

յառնը կ'երկրեցնէին եւ հոն եղածը կ'ուղէին առ- նել: Ամենէն աւելի ծխախոտի վրայ ալք անկած էին, այնպէս որ եթէ ստիտը նաւու բեռ մը ծխա- խոտ ալ ունենայիր, չէինք կրնար իրենց տեսնալը կշտացնել: Պաուալի հրաւանգման համարով' իմա- ցանք, թէ Գալիսիան նաւապետին հոն ձմերած ըն- լալուն լուրը բոլորովին անհիմն է եղիր, ինչու որ ամէն պարագաներէն յայտնուեցաւ թէ հոնապայ քնակները յաւաքային երբեք նաւ տեսած չեն: Ասոնց թիւը հազիւ հարիւր կ'ըլլէր, եւ թէպէտ սարսափելի յուրտ էր, ի վերայ այս ամենայնի ու սոնք ծովուն քովի բաց աւել նստած' բերանաբաց միւր նաւերը կը գիտէին: Շատ ցուրթ եւ ընտանի բնութիւն կը յուրեցնէին, բայց աս ինչնորուն պէտ- ալ գող էին: Զրիւսի եւ կերակրող կողմանէ ամե- նեւին բան մը չէր պակսել իրենց, իսկ օր առա- տուած միտ, ծովացու (Morse) եւ ձուկ ու- նէին: Հոն պոչայի կենդանի գտնուելուն լուրը շատ ծանրակշիտ պարտապ մըն է ան կողմերը ձմերել ուղղութեամբ համար: Երբեք, կ'ընէ Մեկայր, սա- ուղյներուն մէջ մտանք, ծովին երկու ոտուրիս եւ իրոր թռչուններով ծածկուած էր, որոնց միտն ալ շատ արդի: Համ անէր: Հարաւային կողմը ծովա- ցուր շատ յաճախ է, իսկ հիւսիսային կողմը փոփ- նաւ: ջրին երեսը ինչ մը փայտ կը ծիպար, թէպէտեւ Բերեհիսի նաւահանգստին մէջ եղածին չափ չէ: Լիւսիւտնի հրաւանգման քով ուժգին միտի մը փրկելով' միւր նաւակներով պարկ խորը մը մտանք' անիկ պատտապարտեալ համար: Հոս խորտակեալ նաւու մը բեկորները գտանք, որն որ հաստատուած է թէ Ամերիկացոց նաւ ըլլայ, նաւե ցամաքի վրայ փրանի մը նշաններ ու հողաքրքը մը տեսանք, ասի- կայ դուցէ գերեզման է: Անտարակտի քանի մը նա- ւարիկ մարդիկ հոս ապաւինած պիտ'որ ըլլան: Պաու- ուղի հրաւանգման երկարու ճամբան տարան մէջ միայն վեց Եսիկմ շարափ բաց է, այսինքն Օգոս- տոսի առաջին շաբաթէն մինչեւ: Սեպտեմբերի 20, աս ատենէն գուր միշտ սաւաղներով վոց է: Անոր համար կ'ընեն թէ աս ասիւրի նոյն ատենները շոգե- նաւ մը պիտ'որ Եսիկմ ան կողմերը, ուր չոն փրանկ- ինէն դատ' երկու անգիւական նաւ պարկեր եւ յու- սահաստական վիճակի մէջ կը գտնուին: Գործ- սոյնն եկած նամակ մ'ալ կը յիշէ թէ Էրիկայի կ' անուն կոյրներէն քարձող նաւերը ինչ մը սուր- շար (Renne) բուռած մեծ ու արայնեմաց եղեւ- րուի մարմեր բերեր են, որոնց անանք շերտ շերտ պատտած է եղեր: Ոմանք կարծեցին թէ փրանկլինի մարդիկները նոյն անտառները բռնելէն եւ անոնց անանքն ոյսպէս կարկէն ետքը նորէն ապառ թող տուած ըլլան, որ անոնց հարաւային կողմերը վար- ձեալ բռնուելու ատեն' նայն նշաններով իրենց գեղ- կենդանի ըլլային իմացնեն, բայց ասիկայ աւելի բա- րակ մեկնութիւն մըն է' քան թէ իր:

ՆԱՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ԱՐՈՐ

ՍՐԲՈՅ ՊԵՏՐՈՍԻ

ԱՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ՀԱՐՈՆ ԵՐԵՎԱՆԻՍԻ, ԱՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆԻ ԲԱՆԱՎԱՐՈՒՄԸ:

ՊԱՏԻՊՈՒՄ ՄԱՏԵԱՆԻ:

Կրտսեմութիւններով թարգմանեց եւ Ս. Պետրոսի Հոտ' զտրուեալ ու քահանայապետական զիտուորու- թեան վրայ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վիպութեան ձուռերն ունեցող Հ. Արքեպիսկոպ Գ. Պապեան, Միտի- թ. Արքեպիսկոպ Ուրմաւալ. 328 էրեւ:

Կամպուս ու բարայտիան ուղիարհքին մէջ հին երկուսով մըն է, որ շատ անգամ շատ բանի գոյու- թիւնը բարբառին յայտնի ըլլալէն ետքը' իրեն վրայ վեճ կ'ընէ պէսպէս պատճառներու համար, փառն գի կամ խնդրելն ինչ ըլլալով պէտք եղածին պէս մտադրութեամբ, հանդարտութեամբ ու անաշատու- թեամբ քննուած չէ, կամ քննելու յօժարութիւն եւ նախապայտումն տպաւորութիւն չունենք, կամ մեր գործիքներն ու պիտութիւնը չեն հասնիր անոր, կամ որ նոյն է' գեո. այնպէս պարկեր պէտք են մեզի, կամ ըմբռնութեամբ շատ տարբեր են, կամ' նոյնպիսի ճիշդ ու անաշատ քննութեան մը հետեւ- ւորութիւններէն վախ կ'ունենանք եւ այն, Եր- կային մարմնաց ինչ ըլլալով, ջիւղութիւնը երկարա- կան ու մաքնիսական զօրութիւնը, եւ բարայտիան կարգի վրայ գալով' քաղաքային ինկելութեան մէջ մարդուս ու պատուութեան սահմանը, մարդուս կրթու- թեան եւ մայր լուսաւորութեան բուն ինչ եւ յու- լում' ըլլալով եւ ուրիշ անհամար բաներն ասանի

